

Työ- ja elinkeinoministeriö
kirjaamo.tem@gov.fi

18.5.2022

Aihe: Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiastrategia
Viitteenne: VN/11385/2020
Kommentoija: Suomen tuulivoimayhdistys ry

Suomen Tuulivoimayhdistys (STY) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa ilmasto- ja energiastrategiasta.

STY:n lausunto on jaoteltu ja numeroitu lausuntopalvelu.fi:n mukaisiin alaotsikoihin, vaikka sivuston teknisten ongelmien vuoksi lausuntoa ei voinut jättää järjestelmän kautta.

1. Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja nielujen kasvattaminen (strategian luku 2.1)

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ja nielujen kasvattaminen ovat tärkeitä tavoitteita. Hiilinielujen osalta tulee kuitenkin huomioida, mitä tarkoitusta varten puustoa poistetaan. Esimerkiksi tuulivoimalat vievät vain 2 % tuulipuiston pinta-alasta, muun alueen jäädessä alkuperäiseen käyttöönsä. Lisäksi tuulivoimala kompensoi muutamassa tunnissa puiden kaatamisesta johtuvan hiilinielun häviämisen. Hiilen sidonnan lisääminen on tärkeää, mutta se ei saa tapahtua uusiutuvan energian lisäämisen kustannuksella, eikä näiden kahden pitäisi olla ilmastolaissa ja -suunnitelmissa tai ilmasto- ja energiastrategiassa toisilleen vastakkaisia toimia.

2. Uusiutuvan energian edistäminen (strategian luku 2.2)

Strategiaa on valmisteltu hyvin haastavana aikana, jolloin energiakenttä on vihreän siirtymän lisäksi myös Ukrainan sodan vuoksi voimakkaassa murroksessa.

Ilmasto- ja energiastrategiassa on hyvin tunnistettu, että pitkällä tähtäimellä uusiutuvan sähköntuotannon, mukaan lukien tuulivoiman, määrä tulee riippumaan siitä, kuinka teollisuus, liikenne ja lämmitys sähköistyvät ja sitä kautta sähkönkulutus kasvavat. Sähkön kulutukseen ennakoitaan merkittävää kasvua tulevina vuosina. Tässä vaiheessa onkin äärimmäisen tärkeää varmistaa, että Suomessa on pitkälle kaavoitettuja ja luvitettuja hankkeita, joista uutta sähköntuotantoa voidaan tarvittaessa saada nopeasti lisää, mikäli sähkönkulutus lähtee kasvamaan ennakoitua nopeammin. Ukrainan sodan seurauksena

tarve vähentää Suomen riippuvuutta venäläisestä energiasta on kasvanut voimakkaasti lisäten entisestään tarvetta korvata fossiilisia energialähteitä uusiutuvilla energiantuotantomuodoilla sekä nopeuttaa uusiutuvan energian hankkeiden kaavoitusta ja luvitusta.

Ilmasto- ja energiastrategian lukuun 2.2. on kerätty laaja joukko hyviä keinoja uusiutuvan energiantuotannon lisäämiseksi. Erityisesti haluamme nostaa esille seuraavat linjaukset, joiden etenemistä pidämme tärkeinä:

- Työtä puolustusvoimien toimintojen ja tuulivoiman yhteensovittamiseksi jatketaan niin, että tuulivoimaa voidaan nykyistä laajemmin sijoittaa Itä- ja Etelä-Suomeen vaarantamatta Suomen aluevalvontaa. Tuulivoiman sijoittaminen maantieteellisesti hajautetusti on tärkeää tasaisemman sähköntuotannon varmistamiseksi sekä siksi, että rakentamalla tuotantoa lähemmäs kulutusta (Joensuu-Kokkola-akselin eteläpuolelle) vähennetään tarvetta siirtolinjojen rakentamiselle. Ilmatieteenlaitoksen analyysin mukaan tuulivoiman sijoittaminen erityisesti Kaakkois-Suomeen tasapainottaisi tuulivoimatuotantoa Pohjois-Pohjanmaalla, missä on tällä hetkellä eniten tuulivoimaa. Lisäksi tuulivoiman sijoittaminen Itä-Suomeen antaisi myös näille kunnille mahdollisuuden hyötyä tuulivoiman tuomista positiivisista talousvaikutuksista.
- Merituulivoiman demonstraatiohankkeen toteuttaminen.
- Pienten ja keskisuurten yritysten PPA-ostosopimusten solmimisen edellytysten parantaminen.

Ilmasto- ja energiastrategian luonnoksessa esitettyjen toimien lisäksi strategiaan tulisi nostaa seuraavat toimenpiteet:

- Lisätään merkittävästi työ- ja elinkeinoministeriön lunastuslupien käsittelyn resursseja. Liityntäjohtot (lähes) aina lunastetaan vasta siinä vaiheessa, kun hankkeella on jo lainvoimainen kaava ja lainvoimaiset rakennusluvut, jolloin investointipäätös odottaa enää vain liityntäjohtoon lunastuslupaa. Lunastushakemusten käsittelijöiden lisääminen niin, että lunastuslupa voidaan myöntää alle 6 kuukaudessa sujuvoittaisi huomattavasti uusiutuvan sähköntuotannon lisäämistä. Lisäresursseista hyötyisivät myös kantaverkkoinvestoinnit.
- Elinkeinoelämän tarpeista lähteneiden kaava- ja rakennuslupavalitusten käsittely tulee ottaa mukaan samalle ohituskaistalle budjettiriihessä kirjattujen ympäristölupien ja vesilain mukaisten lupien kanssa. Ohituskaista nopeuttaisi valitusten käsittelyä ja sitä myöten rakentamisaikataulua nykyisestä.

- Laaja valitusoikeus uusiutuvan energian hankkeesta ja sen ympäristövaikutusten arviointimenettelystä tulee sitoa vain yhteen, keskeisimpään menettelyyn. Päällekkäiset laajat valitusoikeudet hidastavat hankkeita kohtuuttomasti ja kuormittavat oikeusasteita. Tuulivoimassa valitusoikeus tulisi sitoa kaavoitukseen, sillä kaavoitusvaiheessa arvioidaan laajasti koko hankkeen ympäristövaikutukset.

3. Vety ja sähköpolttoaineet (strategian luku 2.3)

Yhdymme vetyklusterin näkemyksiin vedyn käytön edistämisestä.

7. Energiamarkkinoiden kehittäminen (strategian luku 2.7)

Pidämme tärkeänä, että ilmasto- ja energiastrategiaan on nostettu sääntelyvaihtoehdot johtokäytävien keskittämiseksi. Tuulisähkön tuottajan ja kolmannen osapuolen lisäksi verkkoyhtiön tulisi voida rakentaa useampaa sähköntuottajaa palvelevia liityntäjohtoja tai ns. tuotannon keräilyjohtoja siten, että verkkoyhtiö saa laskea johdon tuottopohjaansa. Lakimuutoksella vähennettäisiin liityntäjohtojen määrää. Muutoksesta hyötyisivät niin maanomistajat, luontoympäristö, maisema kuin yrityksetkin.

8. Tutkimus, innovointi ja kilpailukyky (strategian luku 2.8)

Suomessa tulisi nostaa TKI-rahoituksen osuutta kohti 4 % BKT:stä ja pyrkiä hyödyntämään EU-rahoitusta nykyistä paremmin.

Erittäin tärkeänä pidämme panostuksia energia-alan koulutuspaikkoihin ja energiamurroksen myötä syntyvien uudenlaisten osaamistarpeiden huomiointia koulutustarjonnassa kaikilla koulutusasteilla. Jo tällä hetkellä on akuutti pula tuulivoima-alan osaajista läpi kaikkien tehtävätasojen. Sähköasentajien, tuulivoima-asentajien, projektijohtajien, kaavoittajien jne. kouluttamista tulisi lisätä ja uusia koulutuksia käynnistää.

Kysymykset Ilmasto- ja energiastrategian linjausten vaikutuksista

5) Vaikutus energiajärjestelmään (strategian luku 4)

Luvussa 4.6.1 esitetyt sähkönkulutuksen kasvu ja tuulisähkön tuotanto ovat melko matalat sekä perus- että politiikkaskenaariossa. Kantaverkkoyhtiö Fingrid arvioi omassa 2030 visiossaan ilmasto- ja energiastrategian luonnosta huomattavasti korkeampia kasvulukuja sekä sähkön kulutukselle että tuulisähkön lisäykselle. Fingridin arvion mukaan sähkön kulutus on yli 100 TWh vuonna 2030 ja tuulivoiman potentiaali on 18 GW vuonna 2030 ja 30 GW vuonna 2035. Fingridin kanssa solmittujen liityntäsopimusten perusteella

tiedetään, että Suomen tuulivoimakapasiteetti tulee olemaan vähintään 8000 MW vuoteen 2025 mennessä. Nykyaikaisilla voimaloilla tämä tarkoittaa noin 26 TWh vuosituotantoa, mikä on korkeampi kuin ilmasto- ja energiastrategian politiikkaskenaarion vuoden 2030 tuulivoiman vuosituotanto. Tuulivoimainvestointeja vuosille 2023-2025 on julkaistu kuluneen talven aikana useita ja on ymmärrettävää, että Hiisi-selvityksen skenaarioissa ei ole voitu ottaa huomioon uusimpia investointipäätöksiä. Tuulisähkön määrää tulisi kuitenkin nostaa ilmasto- ja energiastrategiassa nyt esitetystä luvusta.

Suomen vetystrategia (strategian luvut 7.2 ja 2.3)

Yhdymme lukujen 7.2. ja 2.3. osalta vetyklusterin lausuntoon. Vetyklusterin tekemän vetyhankeselvityksestä nähdään, että elektrolyysillä valmistetun vedyn 1000 MW:n kapasiteetti voidaan saavuttaa jo vuoteen 2025 mennessä. Tästä syystä on perusteltua nostaa vetytavoitteiden kunnianhimoa myös ilmasto- ja energiastrategiassa. Ilmasto- ja energiastrategiassa olisi myös hyvä tuoda esille vedyn rooli huoltovarmuuden turvaamisessa.

Avoin vastaus muita Ilmasto- ja energiastrategian osia koskien

Lopuksi haluaisimme kommentoida ilmasto- ja energiastrategian erikoisteemoista merituulivoimaa (luku 7.4).

Merituulivoiman nostaminen yhdeksi strategian erikoisteemaksi on perusteltua, sillä merituulivoiman tuotantokustannukset laskevat voimakkaasti ja myös EU painottaa merituulivoiman merkitystä Euroopan ilmastotavoitteiden saavuttamisessa.

Kuten maatuulivoiman, myös merituulivoiman hyödyntämisessä keskeistä on puolustusvoimien toimintojen ja tuulivoiman yhteensovittaminen siten, että tuulivoimaa voitaisiin suunnitella myös sellaisiin maakuntiin, missä hankkeita ei vielä ole.

Suomen aluevedet – ja merituulivoiman suunnittelu niillä – eroavat maa-alueista siinä, että merellä valtio-omisteisella Metsähallituksella on monopoliasema vuokranantajana, jolloin aluevesillä merituulivoimaa pääsee kehittämään ainoastaan solmimalla sopimuksen alueesta Metsähallituksen kanssa. Merituulivoima tarvitsisi Suomessa lentävän lähdön ja siksi on erittäin tärkeää, että Metsähallitus valmistelelee vuosien 2023-2024 aikana järjestettävään ensimmäiseen merialueiden huutokauppaan kilpailutettavaksi useita hankealueita.

Suomessa merituulivoimaan liittyy kustannuksia, joita ei naapurimaissamme ole, mikä heikentää suomalaisen merituulivoiman kilpailukykyä verrattuna naapurimaihimme. Ensimmäinen näistä on kiinteistövero, jota ollaan kuitenkin kohtuullistamassa vielä tällä hallituskaudella. Toinen ”lisäkustannus” on merialueista maksettava vuokra. Jotta merituulivoima saavuttaisi taloudellisen kannattavuuden Suomessa mahdollisimman pian, tulee huolehtia, että merialueista kannettava vuokra on kohtuullinen. Ensimmäisissä aluevesillä tapahtuvissa kilpailutuksissa tulee mennä merituulivoiman ja sen alihankintaketjun kehittämiskulma – ei Metsähallituksen voiton maksimointikulma – edellä. Suomessa tulee myös seurata tarkasti, kuinka Ruotsi toteuttaa kantaverkon viemisen merelle, ja valmistautua vastaaviin toimenpiteisiin myös täällä.

Tällä hetkellä on jo jätetty useita tutkimuslupahakemuksia merituulivoimahankkeen kehittämiseksi talousvyöhykkeellä. Talousvyöhykelain perustella tutkimuslupa ei kuitenkaan anna etusijaa hankkeen kehittämiselle ja rakentamiselle, joten Suomessa on myönnetty samalle alueelle tutkimuslupa kahdelle toiminnanharjoittajalle. Ruotsi toimii varoittavana esimerkkinä siitä, miten monimutkaiseksi tilanne voi mennä: Ruotsin talousvyöhykkeellä on useita hankealueita, joissa samalla alueella on useita toimijoita. Toivomme, että Suomessa EEZ-alueen lainsäädäntökehikko saadaan korjattua mahdollisimman pikaisesti niin, että vastaavaa tilannetta ei täällä pääse syntymään, sillä päällekkäiset samalla alueella tehtävät tutkimukset ovat resurssien haaskaamista.

Lopuksi yhdyimme ilmasto- ja energiastrategian tavoitelaan, että vuoteen 2030 mennessä Suomessa olisi tuotannossa ensimmäiset teollisen kokoluokan merituulivoimahankkeet ja 2035 näitä olisi useita sekä alue- että talousvyöhykkeellä. Tavoitetilan saavuttamiseksi merituulivoiman kustannusrakenne sekä lainsäädäntökehikko EEZ-alueella tulee kuitenkin huolehtia pikimmiten kuntoon ja huolehtia strategian linjauksen mukaisesti yhdelle demonstraatiohankkeelle taloudellinen tuki.

Kunnioittaen, Anni Mikkonen, Toimitusjohtaja, Suomen tuulivoimayhdistys ry